Grigore Constantinescu

Comuna

BRĂDULEŢ

PITEŞTI

MMXV

BRĂDULEŢ

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 9 sate: **Brăduleţ**; Alunişu; Brădetu; Cosaci; Galeşu; Piatra; Slămneşti; Uleni; Ungureni.
Numele anterior al comunei: Brătieni.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDETULUI: 57 km.
SUPRAFAŢĂ: 48,5 km^2.
POPULAŢIE: 1.867 locuitori [891 M + 976 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Brădet – 1506 [7014] mai 14 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 43)• **Brătiiani** (Brătieni) – 1508 [7016] iunie 29 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 57).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Brădet.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Radu cel Mare la 14 mai 1506, prin care se confirmă lui Iorga și lui Măican proprietatea asupra „unui loc de casă cât au ținut călugării de la Brădet".

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual al localităţii Brădet este atestată prin topoarele de piatră datând din epoca neolitică descoperite în aria satului şi expuse în Muzeul bisericesc Brădet.

TOPONIMIE:

- **Alunişu** – toponim cu sens colectiv format din apelativul *alun* şi sufixul *–iş*, indicând existenţa unei păduri de alun în aria localităţii.
- **Brădet** – toponim topografic format pe baza apelativului colectiv *brădet*.
- **Brăduleţ** – toponim topografic format din apelativul diminutival: *brăduleţ*.
- **Cosaci** – toponim format din onomasticul *Cosac*, denumind colectivitatea umană înrudită provenită din acelaşi eponim; posibil, totuşi, un etnic – *cazac*.
- **Galeş** – toponim relevând originea ardelenească a locuitorilor „ungureni", proveniţi din satul omonim *Galeş*, judeţul Sibiu. Monografiştii Lucreţia şi Gheorghe Tiţa consideră *Galeşu* o formă alterată „birocratic", fără suport documentar-istoric. [*Galeșul...*, p. 16].
- **Piatra** – toponim topografic marcând poziţia aşezării, raportată la un element de particularizare a reliefului.
- **Slămneşti** – toponim de origine slavă, indicând un loc de sărături (din *slam*).
- **Uleni** – toponim provenind din patronimicul *Ulea* + sufixul colectiv *–eni*, care atestă organizarea pe bază familială a obştii.
- **Ungureni** – toponim istorico-social, relevând originea transilvăneană a locuitorilor.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectură populară argeşeană tradiţională. În general, casele vechi din lemn se compun din două camere şi o tindă, dintre care, „odaia bună" este rezervată păstrării pieselor de port popular de sărbătoare sau a textilelor destinate decorării interioare a camerelor. Construcţiile de locuit etajate prezintă, la parter, un spaţiu afectat conservării produselor agricole, în special, pomicole. Etajul destinat locuinţei este prevăzut cu o sală pe pălimar şi stâlpi de lemn, pălimarul fiind amplu decorat prin traforări în motive geometrice şi florale. Multe dintre locuinţele edificate în primul sfert al secolului XX oferă variate decoraţii în stucatură. Portul popular este specific zonei montane a Argeşului, motivele predominante în ornamentarea costumului femeiesc fiind cele florale.

Portul popular local este vizibil influenţat de costumul popular din zonele de origine ale locuitorilor proveniţi din Transilvania. Arta tradiţională a ţesutului şi cusutului a fost însuşită

de creatoare vestite din localitate: Augustina Bădoiu, Vasilica Gherase, Ileana Ionescu, Marioara Uţa. Meşter renumit în arta sculpturii în lemn, Vasile Roşu (n. 1940) specializat în confecţionarea: bastoanelor şi a furcilor de tors din lemn de cătină, ori alun. În arta crestăturii şi sculpturii în lemn, se remarcă: Gheorghe Marin, Nicolae Matei şi Constantin Vasile. Pictura pe lemn, precum şi pictura pe sticlă constituie o pasiune evidentă pentru artistul popular Ion Marinescu. În fascinanta artă a încondeierii ouălor, este meşteră renumită Filofteia Roşescu. Lucrătura în piele constituie o îndeletnicire artistică pentru meşterii: Nicolae Ban şi Gheorghe Vintilă. Confecţionarea instrumentelor muzicale reprezintă un domeniu abordat cu iscusinţă de Constantin Tomeci şi Constantin Vasile.

Elev al sculptorului Donoiu, Constantin Vasile este autorul unor remarcabile sculpturi în lemn, printre care troiţa din Galeş.

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, meşterii din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea instrumentelor muzicale (viori, nai, ocarină etc) – George Ivaşcu; a stâlpilor de casă: Petre Onea din Galeş; cioplituri în lemn: Gheorghe Marin; confecţionarea vaselor şi mobilierului din lemn: Gheorghe Marin, Ion Marin. Folclorul muzical local a constituit sursa de inspiraţie a valorosului rapsod popular Nicolae Gilă.

Remarcabile calităţi lirice, cu savuroase accente satirice relevă creaţia ciobanului-poet Ionel P. Păunaş din satul Galeş, care se autocaracteriza, într-o manieră proprie: „Ionel P. Păunaş, / un băiat tare poznaş, / mândru, harnic ciobănaş / şi, de fete, cam geambaş".

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, prezintă elemente de particularizare locală dansurile: Basarabeasca, Brâul de la Brădet, Brâul de la Galeş, Jianu, Lăzeasca (Lozasca), Orindeana, Sârba a şasea, Sârba a opta, Tărăşelul de la Brădet.

Activitate cultural-artistică de referinţă au desfăşurat corurile: «Brăduleţ», dirijat de preotul C. Bărbulescu, şi «Galeş», sub coordonarea preotului Theodor Manda – coruri cu un impresionant palmares zonal şi naţional, Ansamblul «Murmurul Vâlsanului», având ca instructori coregrafi pe Ion Ionescu şi Vasile Constantin, precum şi Formaţia de dansuri a fetelor din Brăduleţ, sub coordonarea înv. Georgeta Cerbureanu. Sărbătoarea folclorică tradiţională «Doina Vâlsanului», organizată în cursul lunii mai, reuneşte formaţii artistice, solişti vocali şi instrumentişti din comunele de pe Valea Vâlsanului şi din alte localităţi ale judeţului Argeş.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica schitului Brădet** «Înălţarea Domnului» –[▲]– important edificiu ecleziastic caracteristic arhitecturii vechi româneşti, atribuit, prin tradiţie, marelui voievod Mircea cel Bătrân [1386-1418]. Deşi, în pisania din 1761, se menţionează că „Această sf(ân)tă mă(năsti)re Brădet este făcută de Io Mircea Voievod, leat 1546", anul corespunzând cu perioada de început a domniei lui Mircea Ciobanul, reprezentarea votivă a voievodului într-un costum occidental asemănător celui în care este înfăţişat Mircea cel Bătrân la Cozia, numele Mara, în loc de Chiajna (soţia lui Mircea Ciobanul) – corelate cu textele unui pomelnic din 1645, ale unor documente din secolul al XVII-lea, precum şi cu caracteristicile arhitecturale ale monumentului indică o existenţă anterioară anului 1546; cercetările arheologice efectuate, în perimetrul său, atestă aşezământul monahal încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Menţionată iniţial într-un hrisov emis de cancelaria domnească a lui Radu cel Mare, la 14 mai 1506, aşezarea monahală de la Brădet este confirmată documentar pe timpul domniei lui Vlad Călugărul [1482-1495], putând fi, aşadar, ctitoria lui Mircea cel Bătrân.

Pictura murală originară, realizată în frescă, în 1756-1761, de zugravii târgovişteni: Mihai, Radu şi Iordache, a fost făcută „prin grija" egumenului Mănăstirii Curtea de Argeş – schitul fiind metoh al acesteia – şi a egumenului de la Brădet, Ghenadie. Sub raport arhitectural, biserica este considerată „cea mai veche prelucrare locală a planului triconc cu turlă pe naos, relevând o reluare a procedeelor constructive de la biserica mare a Coziei, simplificate şi adaptate gustului artistic autohton". Constituind o etapă evolutivă, influenţată de cadrul arhitectural local, pridvorul adăugat în anul 1873 prezintă, pe lângă valenţe constructive, un rol funcţional de protecţie a picturii de pe peretele vestic. Prin materialele şi tehnica de construcţie (piatră şi cărămidă aparentă, dispusă în straturi alternante orizontale)

amintește Biserica Domnească «Sf. Nicolae» din Curtea de Argeș, dovedind efortul de sinteză al meșterilor locali. Elementele decorative arhitecturale sunt distribuite la pridvor (stâlpi de stejar sculptați), la cornișe (un rând de zimți mici formați din cărămizi dispuse perpendicular pe fața peretelui și un șir de cărămizi în formă de cavetă).

Pentru dăinuirea bisericii, au fost efectuate importante operațiuni de restaurare în perioada anilor: 1926-1929, 1964-1967, de către Direcția Monumentelor Istorice. În patrimoniul bisericii, se află cărți ritualice: Evanghelie [1677], Penticostar [1743], Triod [1761], Liturghier [1767], Mineie [1776-1783], Octoih [1783], Molitvelnic [1832], Cazanie [1834], Chiriacodromion [1857], Octoih [1866] și icoane pictate pe lemn în sec. XVII-XVIII, dintre care icoana împărătească „Iisus Pantocrator" [1615] pictată de zugravul Stoica din Târgoviște, recent restaurată, o cruce de lemn, un clopot donat de Ghenadie [1756]. Un pomelnic din anul 1645 menționează principalii osârduitori în edificarea, restaurarea și înzestrarea locașului de cult.

Muzeul parohial Brădet – organizat, în clădirea amplasată la sud-vest de biserică, prin osârdia preotului Victor Popescu, evocă momente importante din istoria așezării, precum și ocupațiile tradiționale ale locuitorilor din sat; în colecția muzeală, au fost incluse valoroase piese de artă medievală bisericească: icoane, cărți vechi bisericești, obiecte de cult, dar și piese etnografice, documente istorice locale, manuscrise ș. a.

Biserica Brăduleț «Sfinții Trei Ierarhi» [1870]~ctitorită de obștea satului Brătieni, în locul unei bisericuțe făcute de Constantin Brătianu în secolul al XVIII-lea •intervenții: consolidare [1980] •pictură murală realizată de un zugrav anonim [1894] se conservă parțial.

Biserica Galeș «Sf. Îngeri» [1920-1926]~ctitorită de enoriașii satului, pe fundația unei biserici distruse de un incendiu în 1920 •intervenții: închiderea pridvorului [1936]; refacerea acoperișului [1946] •pictură murală: Ion Zafiescu [1926]; renovată de Theodor Petrescu-Tutana [1965].

Cruci de piatră: **Brădet**: 1788-1789 [7297] – Muzeul parohial Brădet ■~**Brăduleț**: 1584 [7093] octombrie 8 –[▲]– lângă Biserica Brăduleț; 1807 – în zona „După Mal".

Monumente eroi: **Brădet** [1916-1918]; autori: I. Radu, G. Radu, I. Tițu, P. Baleșu – lângă Biserica schitului Brădet ■~ **Brăduleț** [1916-1918]; autor: St. Arganini (1932) – lângă Primăria Brăduleț ■~ **Galeș** [1916-1918]; autor: St. Arganini (1938) – lângă Muzeul sătesc Galeș.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 233 locuitori ai comunei Brăduleț, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [2], Primul război mondial [148], Al doilea război mondial [83].

MEMENTO:

MUZEUL SĂTESC GALEȘ – expoziție permanentă cu caracter istorico-etnografic local; realizare remarcabilă a unor intelectuali din sat în colaborare cu muzeografi de la Muzeul Goleşti.

STAȚIUNEA BALNEOCLIMATERICĂ BRĂDET (altitudine: 650 m), cu izvoare minerale sulfuroase și cloro-sodice utilizate curativ din anul 1888, când apele sulfuroase din izvorul Puturosul au fost duse la analiză doctorului Bernard de la Spitalul Colțea din București de către fotograful Ioan Niculescu, originar din Vâlsănești. Amenajată [1899-1900], prin construirea unor pavilioane cu băi, stațiunea se dezvoltă considerabil după darea în exploatare [1976] a unui modern complex sanatorial proiectat de arh. Maria și Alexandru Mulțescu. Apele minerale de la Brădet sunt recomandate în afecțiuni ale aparatului locomotor, ale sistemului nervos locomotor, ale sistemului nervos periferic, ale tubului digestiv și glandelor anexe și în afecțiuni renale.

–REZERVAŢII NATURALE

VALEA VÂLSANULUI – declarată rezervație cu regim special (circa 10.000 ha), din vârful Munților Făgăraș, pe întregul bazin hidrografic al râului Vâlsan, din rațiunea salvării aspretelui [Romanichthys valsanicola], cel mai rar pește din Europa. Specie endemică pe teritoriul României, făcând parte din familia Percidae, aspretele a fost descoperit în 1956, de către studentul la biologie, Nicolae Stoica, originar din zonă. Vechimea aspretelui, înrudit cu bibanul, dar semănând ca aspect cu guvidul sau cu zglăvoaca, este estimată la circa 50-70 milioane ani, fiind considerat contemporan cu ultimii dinozauri. Aspretele trăiește într-un areal restrâns pe porțiuni din râurile: Vâlsan, Argeș și Râul Doamnei. Pescuitul aspretelui – numit astfel din cauza solzilor săi aspri, dar și *popete* sau *sorete* – a fost interzis și s-a impus reducerea drastică a poluării menajere în zonă. De menționat că numele acestei fosile vii a fost preluat direct din limba română și utilizat sub această formă în limbajul științific internațional.

IN MEMORIAM

✪ Martiri ai luptei pentru libertate participanţi la Rezistenţa armată anticomunistă de pe versanţii sudici ai Munţilor Făgăraş [1948-1958]: **TOMECI I. GHEORGHE** [1899-1959], agricultor din Galeş, executat la Închisoarea Jilava în noaptea de 18/19 iulie 1959 şi soţia sa, **TOMECI N. FILOFTEIA** [1902-1960], casnică, moartă în detenţie.

✪ **BACIU CLEMENT** [1922-1991] – medic, publicist, sportiv de performanţă. Studii: Facultatea de medicină Bucureşti [1948], Academia naţională de educaţie fizică Bucureşti. Opera: «Aparatul locomotor (anatomie funcţională, biomecanică, semiologie clinică, diagnostic diferenţial)», «Chirurgia şi protezarea aparatului locomotor», «Dicţionarul medical român», «Kinetoterapia pre şi postoperatorie», «Ortopedie chirurgicală», «Pagini din istoria ortopediei şi traumatologiei aparatului locomotor în România», «Semiologia aparatului locomotor»,. «Traumatismele osteo-articulare».

✪ **IVAŞCU ION** [1899, Brădet-1977] – lutier renumit, tâmplar de lux; construieşte prima vioară după schiţa lutierului Remus Macarie [1923]; realizează circa 80 de viori şi ţambale numerotate şi datate conform sistemului lutierului piteştean.

✪ **MANDA THEODOR** [1911, Deagu de Sus-1988, Galeş] – preot cărturar la Biserica Galeş [1939-1983]; rectitoreşte biserica satului [1980], distrusă de incendiul din 1978. Fondatorul şi dirijorul corului mixt ţărănesc al Căminului cultural Galeș, înființat în 1940, încununat cu importante distincții pe plan regional și național, al corului de copii [1957] şi al formaţiei de fluieraşi [1965].

✪ **POPESCU VICTOR** [1904-1994] – preot cărturar; autorul studiului «Mircea cel Bătrân şi ctitoria sa din Brădet», ms; militant anticomunist, acuzat pentru susţinerea materială şi morală a Rezistenţei armate anticomuniste din Munţii Făgăraş; condamnat la 8 ani muncă silnică; organizatorul Muzeului parohial Brădet.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 68; Idem– *Biserica schitului Brădet*, www.google.ro, calameo.1227548

Tatiana Bobancu– *Monografia satului şi staţiunii balneo-climatice Brădet-Argeş*, Bucureşti, 1937, 57 p.; Florea State– *Galeşu de Argeş – istorie şi contemporaneitate*, Bucureşti, 1984, 30 p.; Dorin Alicu, Mariana Pintilie– *Comuna Brăduleţ. Studiu monografic complex*, Cluj-Napoca, 2003, 250 p.; Lucreţia Tiţa, Gheorghe N. Tiţa– *Galeşul de Argeş, o altfel de monografie a satului românesc de munte*, Bucureşti, 2005, 224 p.; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

Brădetu
Brădulețț
Galeşu
Cosaci
Uleni
7031
270

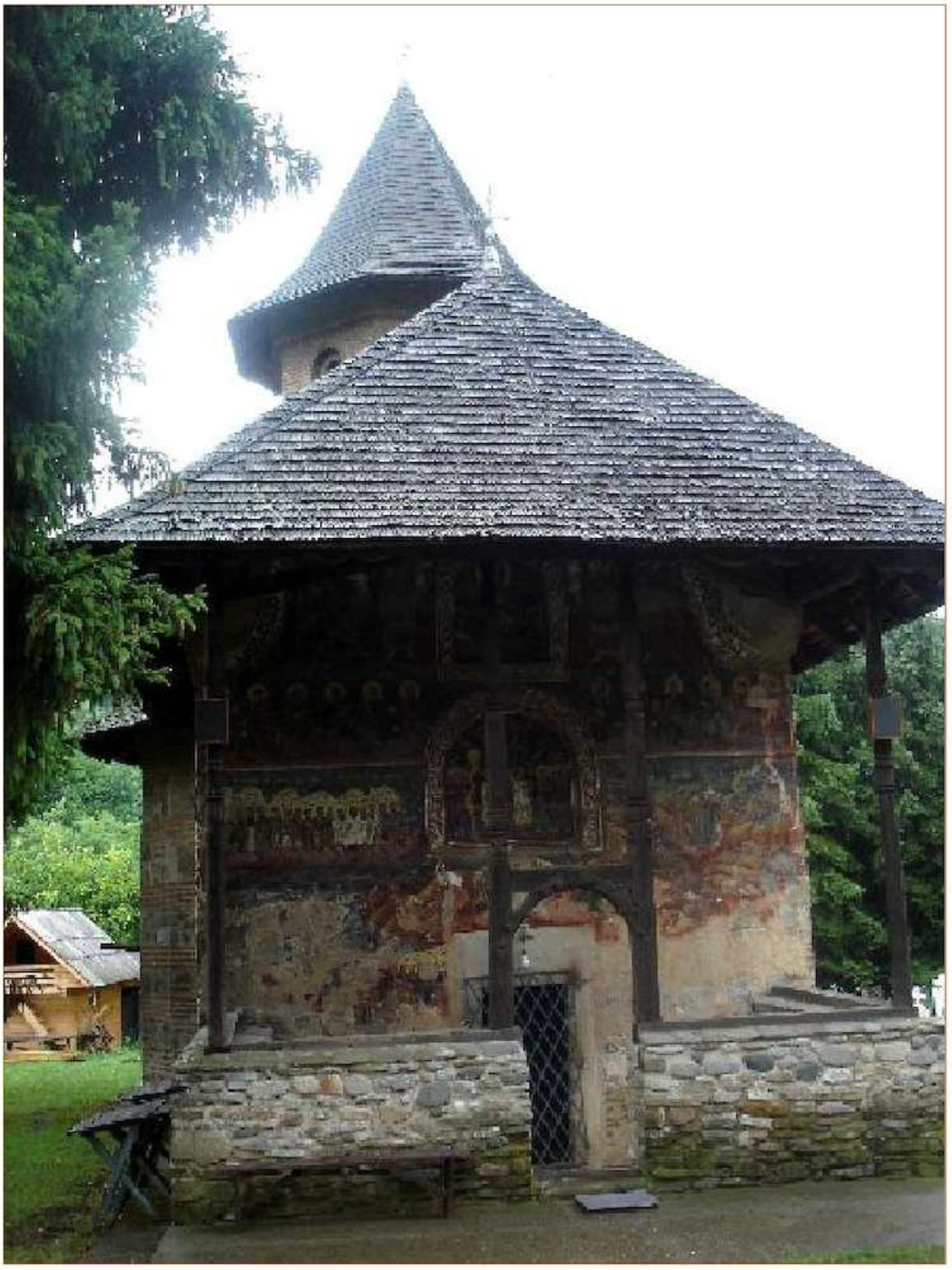

BISERICA BRĂDET.

MUZEUL GALEŞ.

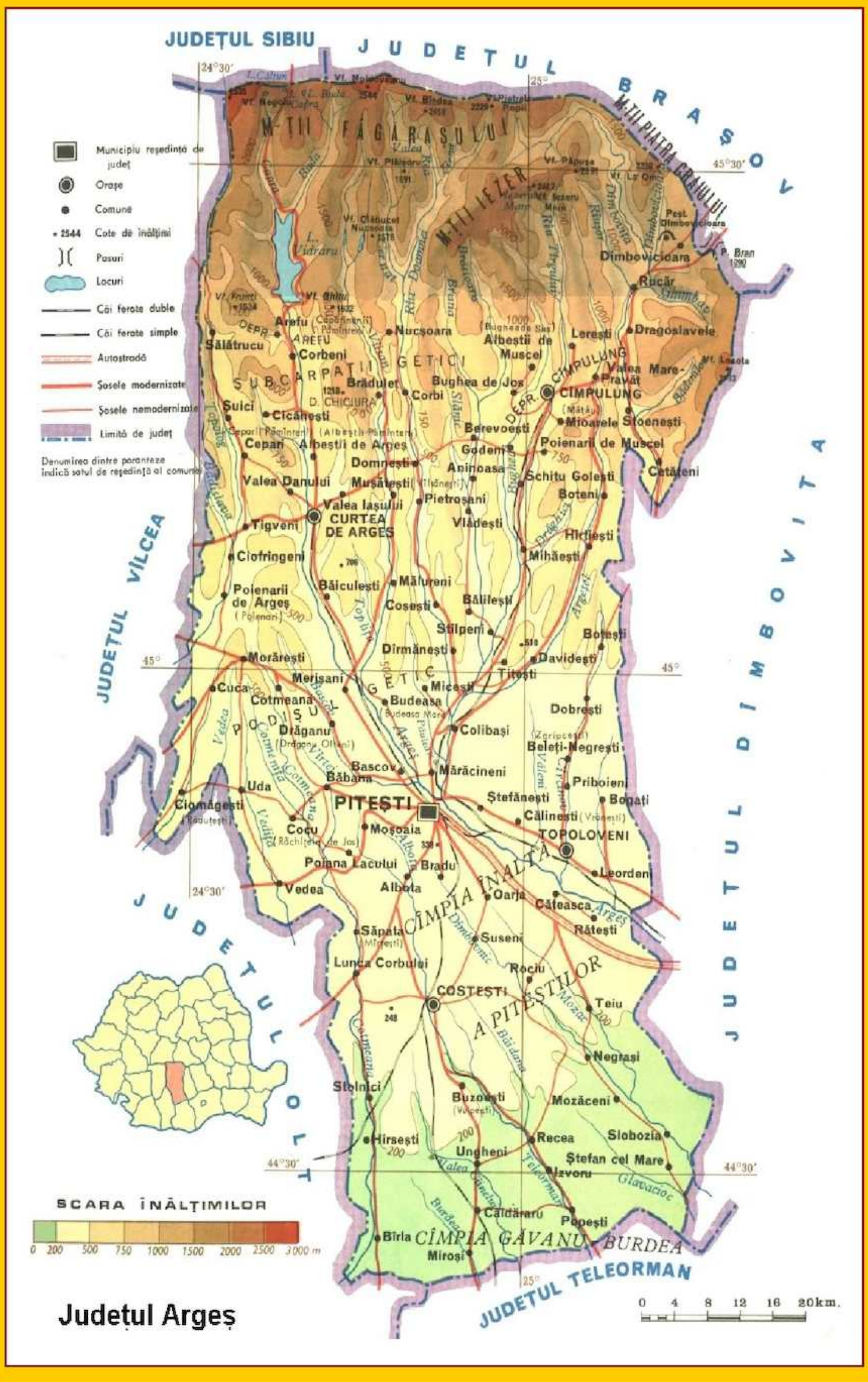

Județul Argeș